

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ
НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРАЇНОЗНАВСТВА»

(для бакалаврів)

Підготовлено д.філос.н., професором кафедри міжнародних відносин та організації туристичної діяльності П.М. Лісовським

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та організації туристичної діяльності (протокол № 3 від 25 жовтня 2018 року)

Схвалено Вченою радою Міжгалузевої Академії управління персоналом

Лісовський П.М. Навчальна програма з дисципліни «Теоретичні основи країнознавства» - К.: МАУП, 2018. – 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни «Теоретичні основи країнознавства», плани лекцій, перелік питань для підсумкового контролю знань а також список рекомендованої літератури літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),

2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів за напрямом “Міжнародні відносини” спеціальністю “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” передбачено вивчення в III семестрі навчальної дисципліни “Теоретичні основи країнознавства”.

Метою курсу є глибоке засвоєння студентами загальних теоретичних засад наукового країнознавства з точки зору міждисциплінарного підходу; сутності основних концепцій і напрямів досліджень сучасного країнознавства.

У результаті вивчення навчального курсу студенти повинні засвоїти знання з основних теоретичних питань країнознавства: сутність комплексного країнознавства як міждисциплінарної наукової дисципліни; основні методологічні засади сучасного країнознавства; історичний розвиток наукового країнознавства (у давнину, середньовіччі, новий час); провідні концепції сучасного країнознавства; сутність і провідні напрями досліджень таких основних складових наукового країнознавства: фізико-географічного, екологічного, політичного, економічного, антропокраїнознавства, соціального, культурологічного та релігійного.

Студенти мають оволодіти такими найважливішими вміннями та навичками: характеризувати провідні методологічні принципи (підходи) наукового країнознавства; аналізувати розвиток країнознавчих ідей на різних історичних етапах; виявляти сутність теоретичних концепцій сучасного країнознавства; характеризувати географічне положення країни (у різних аспектах), природні умови та ресурси, екологічну ситуацію, особливості політичного життя, економічний розвиток господарства та окремих його галузей, демографічну ситуацію й окремі її складові, умови та рівень життя населення, культурне та релігійне життя в країні; оцінювати: забезпеченість країни корисними копалинами, її агрокліматичні та водні ресурси, ґрунти, біотичні ресурси, рівень соціально-економічного розвитку тощо.

Ефективне вивчення навчального курсу “Теоретичні основи країнознавства” має базуватися не лише на знаннях, отриманих під час аудиторних занять, а й значною мірою на самостійній роботі студентів.

Необхідна постійна систематична робота з різноманітними джерелами країнознавчої інформації: енциклопедіями, довідниками, статистичними збірниками, науковими монографіями та статтями, науково-популярною літературою тощо.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРАЇНОЗНАВСТВА”

№ п/п	Назва змістовного модуля і теми
	Змістовний модуль 1. Методологічний аналіз вивчення країнознавства
1	Країнознавство як наукова дисципліна
2	Основи методології країнознавства
3	Розвиток наукового країнознавства
	Змістовний модуль 2. Структура та механізм країнознавства
4	Сучасні концепції країнознавства
5	Фізико-географічне країнознавство. Екологічне країнознавство
6	Політичне країнознавство
7	Економічне країнознавство
8	Антропологічне країнознавство. Соціальне країнознавство
9	Культурологічне країнознавство
Разом годин: 54.	

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ

до вивчення дисципліни

“ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРАЇНОЗНАВСТВА”

Змістовний модуль 1. Методологічний аналіз вивчення країнознавства

Тема 1. Країнознавство як наукова дисципліна

Поняття про країнознавство. Різноманітні підходи до розуміння сутності: фізико-географічний, економіко-географічний, суспільногеографічний, комплексний географічний, “інформаційний”, міждисциплінарний. Країнознавство і регіоназнавство: співвідношення між ними. Об’єкт країнознавства. Різні підходи до розуміння поняття “країна”: фізико-географічний (у широкому чи вузькому розумінні), історико-географічний, комплексний. Співвідношення між поняттями “країна” і “держава”. Предмет країнознавства. Основні підходи: “інформаційний”; прикладний (експериментальний); “конкретно-географічний” (ідеографічний); фізико-, економіко- та суспільно-географічний; комплексний географічний; країнознавство як синтез знань (міждисциплінарний). Наукове країнознавство. Інформаційно-пошукове країнознавство. Публіцистичне, літературно-мистецьке країнознавство. Пізнавальне, освітнє країнознавство. Структура країнознавства Актуальні завдання сучасного країнознавства. Країнознавство в контексті міжнародних відносин. Комплексна характеристика країни в контексті міжнародних відносин.

Література [1; 4–7; 10–12; 14; 22; 30; 36; 37]

Тема 2. Основи методології країнознавства

Недоліки методології сучасного країнознавства. Компілятивність. Надмірна енциклопедичність — накопичення різноманітної інформації без її творчого осмислення. Шаблонність підходів до викладення країнознавчого матеріалу. Недостатній рівень розвитку типологічного підходу в країнознавчих дослідженнях. Невисокий рівень синтезу даних про країни. Переважно описовий характер сучасного країнознавства. Нестача “конструктивності”. Недостатньо розроблена власна методика країнознавчих досліджень. Потреба в

методологічному розвитку проблемного та прогностичного країнознавства. Основні методологічні принципи (підходи) сучасного країнознавства. Хорологічний (просторовий) принцип як провідний у країнознавстві. Принцип регіоналізму як розвиток хорологічного принципу в країнознавстві. Принцип комплексності країнознавчого дослідження. Системний підхід — вивчення країни як складної відкритої геосистеми. Географічний підхід (за Е. Б. Алаєвим) як “потрійне” (“триєдине”) сполучення взаємопереплетених територіальності, комплексності (регіоналізму) та конкретності. Генетичний підхід, що виступає як прояв хронологічного принципу (підходу).

Література [1; 2; 4–7; 10; 12; 14; 24; 35–37]

Тема 3. Розвиток наукового країнознавства

Проблема періодизації розвитку країнознавчих досліджень. Знання про країни у давніх східних цивілізаціях. Давній Єгипет. Месопотамія. Країнознавча інформація в давньоіндійській літературі (“Рамаяна”, “Махабхарата”). “Пурани”, або “Книги давнини”. Давньокитайські твори із значним обсягом країнознавчої інформації. Описи території “Піднебесної імперії”. Описи окремих елементів природного середовища, ландшафтів, населення. Історичні праці. Описи подорожей до окремих країн Центральної, Середньої, Південної та Південно-Східної Азії. Морські експедиції та їх описи. Багатотомні офіційні енциклопедичні описи Китаю — “діфанчжи” (природа, історія, населення, господарство тощо). Античний період. Період класичної Греції. Поєми Гомера “Іліада” та “Одіссея”. Виникнення первинного країнознавства в Іонії у зв’язку з потребами мореплавства і торгівлі. Праці Анаксимандра. Створення “гес періодос” двох видів — “періплів” (описів морів, узбереж тощо) і “перієгесіві” (описів країн і сухопутних маршрутів). Праці логографів; основні види. Твори Гекатея Мілетського, інших вчених. Афіни — головний науковий центр Еллади. Послаблення в ранньому середньовіччі відносин між Європою та Сходом. Антропогеографічні дослідження в російській і німецькій науці на початку ХХ ст. Країнознавчі праці А. Гетнера. Дослідження в США першої половини ХХ ст. “Екологічний підхід” у країнознавчих працях. Дослідження території України. Дослідження Ю.

Дрогобича в XV ст. Україна у працях європейських вчених XVII–XVIII ст. Російські дослідження території України у XVIII–XIX ст. Країнознавство в українській науці XX ст.

Література [1; 3–7; 10; 11; 14; 22; 35]

Змістовний модуль 2. Структура та механізм країнознавства

Тема 4. Сучасні концепції країнознавства

Актуальність концепції В. А. Анучіна. Предмет країнознавства — середовище суспільного розвитку в межах території певної країни. Формування середовища суспільного розвитку. Недоліки концепції В. А. Анучіна. Комплексне (інтегральне) країнознавство. Блоки комплексної країнознавчої характеристики (за Я. Г. Машбіцем): своєрідність території (країни, району); її географічне і геополітичне положення; історико-географічні етапи розвитку; природа і природокористування; населення і культура; господарство; розселення; суспільство; райони; стан навколишнього природного середовища; перспективи розвитку. Комплексна країнознавча характеристика з методологічної точки зору. Концепція “проблемного” країнознавства. Типи проблем: загальні проблеми, які мають універсальний характер; проблеми, притаманні країнам певного типу чи регіону; унікальні, специфічні для даної країни чи її регіонів проблеми. Ключові для багатьох країн проблеми. □ “Конструктивне” країнознавство. Прикладне застосування результатів досліджень. Пошук шляхів оптимізації територіальної організації суспільства в межах країни. Дослідження територіальних структур і розробка рекомендацій щодо їх раціоналізації. Раціональна організація районів нового освоєння. Створення “полосів росту” в регіонах країни.

Література [1; 4; 5; 7; 10; 11; 14; 22; 41]

Тема 5. Фізико-географічне країнознавство. Екологічне країнознавство

Поняття про фізико-географічне положення країни. Положення на континенті, відносно екватора, відносно Світового океану та його морів, заток, проток тощо, відносно інших великих фізико-географічних об’єктів за межами

країни. Тектоніка, неотектонічні рухи. Тектонічна будова території. Геологічна будова. Сучасна сейсмічність. Вулканізм. Рельєф: основні форми. Геоморфологія. Основні морфоструктури суходолу. Морфотекстура і морфоскульптура рельєфу. Корисні копалини, їх основні типи. Категорії корисних копалин. Форми територіального зосередження родовищ корисних копалин. Оцінки забезпеченості країни корисними копалинами. Кліматичні умови країни; фактори, що впливають на клімат. Кліматичні пояси: різні підходи до класифікації. Кліматичні області. Мікроклімат. Оцінка агрокліматичних умов країни. Показники зволоження. Сума активних температур. Території у Світовому океані. Острови; їх типи. Півострови. Розчленованість берегової лінії; типи узбережжя. Внутрішні води країни. Водний баланс. Поверхневий і підземний стоки. Характеристика основних видів внутрішніх вод. Оцінка забезпеченості країни водними ресурсами. Ґрунти. Механічний склад. Родючість. Географічні типи ґрунтів. Оцінка ґрунтів на території країни. Рослинний світ (флора); типи рослинного покриву. Тваринний світ.

Література [5; 7; 11; 14; 23; 29; 30; 36; 37]

Тема 6. Політичне країнознавство

Політико-географічне (геополітичне) положення держави, його рівні. Склад державної території. Кордони держави: основні типи, історичні аспекти, особливості проведення, можливості змін. Форма правління в країні, її тип. Інститут глави держави: історичні аспекти формування, порядок обрання чи успадкування, термін перебування на посаді, основні повноваження. Політичний режим, його тип. Історичні трансформації. Ступінь демократизму. Права та свободи людини. 11 Державний устрій. Унітарний чи федеративний державний устрій. Історичні аспекти формування державного устрою. Розподіл повноважень між “центром” і суб’єктами федерації у федеративних країнах. Наявність автономій, характер їх повноважень. Адміністративно-територіальний устрій держави; рівні адміністративно-територіального поділу. Внутрішня геополітика в регіонах країни. Місцеве управління та самоврядування в регіонах держави та на локальному рівні. Провідні політичні

сили. Громадські рухи й об'єднання. Провідні політичні партії, їх роль у житті суспільства, вплив на державну політику. Тип партійної системи. Географія політичних партій і рухів у країні. Виборча система в державі: основні конституційні норми. Особливості проведення виборів, референдумів, плебісцитів. Політична ситуація в державі в цілому та її регіонах. Політикогеографічне районування території країни: основні підходи. Судова система держави. Органи охорони правопорядку. Пенітенціарна система в державі. Аналіз територіально-політичних систем держави: основні принципи та етапи.

Література [4; 5; 7; 11; 19; 32; 36; 38; 41]

Тема 7. Економічне країнознавство

Економіко-географічне положення країни на макро-, мезо- і мікрорівні. Транспортно-географічне положення. Типи економічних систем у світі. Характеристики “вільної економіки”. Рівень економічного розвитку країни; основні показники. ВВП і ВНП країни. Рівень розвитку науки і технологій. Тип країни за рівнем соціально-економічного та економічного розвитку (за різними підходами до типізації). Економіка країни. Галузева структура господарства країни. Виробнича і невиробнича (сфера послуг) сфери. “Секторальна” структура господарства: первинний, вторинний, третинний, четвертинний сектори. “Тіньовий” сектор економіки. Промисловість країни. Галузь промисловості. Видобувна промисловість. Обробна промисловість. 12 Сільське господарство країни. Рослинництво: основні напрями. Тваринництво: основні напрями. Агропромисловий комплекс (агробізнес). Транспортна система країни. Основні види транспорту, тенденції їх розвитку. Будівельний комплекс країни. Капітальне будівництво. Сфера послуг країни. Банківсько-фінансова сфера. Страхові послуги. Наукова сфера. Послуги зв'язку. Засоби масової інформації. Інформаційні послуги. Реклама. Житлово-комунальні послуги. Освіта; основні види. Охорона здоров'я. Культура. Фізична культура і спорт. Рекреаційні послуги; туризм. Територіальна організація господарства країни. Економічні регіони, субрегіони, локальні райони. Диспропорції в економічному розвитку: розвинені і депресивні регіони. Наявність регіонів нового освоєння.

Територіально-виробничі комплекси. Регіональна політика в країні, її основні засади і засоби здійснення.

Література [3–5; 8; 9; 13; 15; 18–21; 25; 34]

Тема 8. Антропологічне країнознавство. Соціальне країнознавство

Поняття про народонаселення (населення). Розміщення населення. Густота населення, фактори, що на неї впливають. Ареали підвищеної або низької густоти населення на території країни під дією фізико-географічних, економічних, політичних, культурних та інших чинників. Поняття про демографічну ситуацію. Геодемографічна обстановка в країні. Типи відтворення населення. “Демографічна криза”. “Демографічний вибух”. Природний рух населення. Народжуваність; смертність; природний приріст населення. Основні коефіцієнти природного руху населення. Статевий склад населення. Вікові групи населення. Середній вік населення країни. Статеві-вікові піраміди. “Старіння націй”. Фактори, що впливають на статеві-вікову структуру населення. Середня тривалість життя населення, її розрахунки. Сімейний склад населення. Основні типи сімей. Моногамія.

Література [1; 4; 5; 7; 11; 14; 17; 19; 21; 27; 33]

Тема 9. Культурологічне країнознавство

Культурологічне країнознавство: основні завдання досліджень. Культурологія. Поняття про культуру: різні підходи. Типи культури. Цивілізаційна й культура. Проблема культурної регіоналізації світу. Культурні макрорегіони світу. Культурні регіони і субрегіони. Культура країни. Культурна спадщина країни. Традиційна культура. Масова культура в країні, особливості розвитку. Субкультури в країні. Контркультурні явища. “Галузева” структура культури країни. Матеріальна культура в країні, її основні складові. Духовна культура в країні, її складові. Політична культура. Правова культура. Соціальна культура в країні. Територіальна структура культури країни. Історико-культурні регіони. Поняття про історико-культурний (історико-географічний) край. Культурологічне краєзнавство: основні завдання дослідження. 14 Основні критерії виділення країв. Історико-культурні зони на теренах країни. Історико-культурні землі, їх особливості. Історико-етнографічні області. Історико-

культурні місцевості на теренах країни, їх особливості. Управління культурними процесами в країні. Культурна політика в країні та її регіонах. Типи культурної політики. Етнічні культури в країні. Процеси взаємодії між етнічними культурами. Асиміляція. Аккультурація. Полікультурність у країні. Полікультуралізм (мультикультуралізм). Релігійне країнознавство: основні завдання досліджень. Матеріальна релігійна культура. Духовна сфера релігійного життя. Державна політика і релігії в країні: різні види стосунків. Взаємодія між конфесіями в країні: мирний діалог чи протистояння.

Література [4; 5; 11; 14; 15; 17; 19; 28; 31; 36]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття про країнознавство: різні підходи.
2. Об'єкт вивчення країнознавства.
3. Предмет вивчення країнознавства.
4. Основні види країнознавства.
5. Структура наукового країнознавства.
6. Міжпредметні зв'язки країнознавства.
7. Функції країнознавства.
8. Актуальні завдання сучасного країнознавства.
9. Комплексна характеристика країни в контексті міжнародних відносин.
10. Основні недоліки методології країнознавства.
11. Провідні методологічні підходи сучасного країнознавства.
12. Хорологічний принцип у країнознавстві. Принцип регіоналізму.
13. Географічний підхід у країнознавстві.
14. Сутність системного підходу в країнознавчих дослідженнях.
15. Глобальний, екологічний і гуманістичний принципи країнознавства.
16. Провідні методи країнознавчих досліджень.
17. Країнознавча інформація в літературі Давнього Сходу.
18. Знання про країни в добу класичної Давньої Греції.
19. Знання про країни в елліністичну епоху.
20. Знання про країни часів Римської держави.
21. Арабо-мусульманське країнознавство.
22. Знання про країни в середньовічній європейській науці.
23. Розширення знань про країни в епоху Великих географічних відкриттів.
24. Значення теорії Б. Вареніуса для розвитку наукового країнознавства.
25. Німецька школа країнознавства у XVIII–XIX ст.
26. Французька школа країнознавства в XIX — на початку XX ст.
27. Розвиток країнознавства в Російській імперії в XVIII–XIX ст.
28. Антропогеографія наприкінці XIX — на початку XX ст.
29. Країнознавчі дослідження України.
30. Сутність концепції В. А. Анучіна.

31. Сутність концепції комплексного країнознавства.
32. Основні змістовні блоки комплексної країнознавчої характеристики.
33. Методологічні аспекти концепції комплексного країнознавства.
34. Сутність концепції “проблемного” країнознавства.
35. Сутність концепції “глобального” країнознавства.
36. Сутність та основні завдання “конструктивного” країнознавства.
37. Основні методологічні засади західної регіональної науки.
38. Провідні напрями “несцієнтистського” країнознавства.
39. Фізико-географічне положення країни.
40. Тектонічна та геологічна будова території країни.
41. Характеристика рельєфу країни.
42. Корисні копалини: основні типи; оцінка забезпеченості країни.
43. Кліматичні умови на території країни.
44. Оцінка агрокліматичних умов на території країни.
45. Країна і Світовий океан.
46. Внутрішні води країни; оцінка забезпеченості країни водними ресурсами.
47. Ґрунтовий покрив країни; оцінка ґрунтів.
48. Рослинний і тваринний світ на території країни.
49. Природні комплекси (ландшафти) на теренах країни.
50. Екологічна ситуація на території країни.
51. Несприятливі антропогенні процеси на території країни.
52. Політико-географічне положення країни.
53. Характеристика форми правління в державі.
54. Характеристика політичного режиму в країні.
55. Характеристика державного устрою країни.
56. Адміністративно-територіальний поділ, місцеве управління та самоврядування в країні.
57. Характеристика виборчої системи в країні.
58. Політико-географічне районування території країни.
59. Аналіз територіально-політичних систем держави.
60. Економіко-географічне положення країни.

61. Типи економічних систем. Характеристики “вільної економіки”.
62. Рівень економічного розвитку країни.
63. Рівень соціально-економічного розвитку країни.
64. Галузева структура господарства країни.
65. Характеристика промисловості країни.
66. Характеристика сільського господарства країни.
67. Характеристика транспорту країни.
68. Характеристика сфери послуг країни.
69. Територіальна структура господарства країни.
70. Розміщення населення країни; вплив основних факторів на розміщення населення.
71. Характеристика демографічної ситуації в країні.
72. Основні показники природного руху населення.
73. Статевий і віковий склад населення країни, його характеристики.
74. Міграції населення країни.
75. Системи розселення в країні.
76. Урбанізація в країні; процеси, що супроводжують урбанізацію.
77. Етнічний і релігійний склад населення країни.
78. Основні завдання соціального країнознавства.
79. Умови, рівень та якість життя населення країни.
80. Індекс людського розвитку як один з інтегральних показників рівня життя населення.
81. Коефіцієнт життєздатності як один з інтегральних показників якості життя населення.
82. Культура країни, її основні складники.
83. Культура країни: “галузева” структура.
84. Культура країни: територіальна структура.
85. Культурологічне краєзнавство: основні завдання досліджень.
86. Історико-етнографічні області на теренах країни.
87. Історико-культурні місцевості на теренах країни.
88. Культурна політика в країні.

89. Полікультуралізм (мільтикультуралізм) в країні.

90. Релігійне країнознавство: основні завдання досліджень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Країнознавство: навч. посіб. / Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. - К.: Видавничий дім «Кондор», 2018.- 264 с.
2. Країнознавство: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. / В.П. Крижанівський, М.С.Дорошко, В.І.Головченко та ін.; за ред. М.С. Дорошка. – К.: «Знання», 2012. – 439 с.
3. Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.
4. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 312 с.
5. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД і Балтії: Навч. посіб. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. - 308 с.
6. Головченко В.І., Кравчук О.А. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – К.: ЗАТ "Нічлава", 2006.- 336 с.
7. Ігнат'єв П.М. Країнознавство. Країни Азії: Навчальний посібник. – Вид.2.- Чернівці: Книги XXI, 2006.- 424 с.
8. Масляк П.О. Країнознавство: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 292 с.
Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство: основи теорії.- К.: Либідь, 2009.- 312 с.
9. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство: теорія та практика: Підр.- К.: Центр учбової літератури, 2012.- 528 с.

Додаткова:

10. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 286 с.
11. Основи етнодержавознавства. Підручник / За ред. Ю.І.Римаренка. – К.: Либідь, 1997. – 656 с.

12. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. – К.: „АртЕк”, 1999. – 504 с.
13. Історія світової культури. Культурні регіони. – К.: Либідь, 1997.
14. Дорошко М.С. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: Навчально-методичний комплекс. – К.: ІМВ, 2008. – 248 с.
15. Дорошко М.С. Проблеми національної та глобальної безпеки країн СНД: Навчально-методичний комплекс. – К.: ІМВ, 2009. – 216 с.
16. Життя етносу: соціокультурні нариси: Навчальний посібник / Б.Попов, В.І.Ігнатів, М.Степко та ін. – К.: Либідь, 1997. – 240 с.
17. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: ФДА, ЛТД, 2001. – 224с.
18. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн / Навч. посібник. – Вид. 3-тє, доп. – К.: Атіка, 2001. – 624 с.
19. Нельга О.В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Київ: ТанDEM, 1997. – 368 с.
20. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. – К.: СтилоС – ПЦ “Фоліант”, 2003. – 256 с.
21. Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник для студентів гуманітарних і суспільних факультетів вищих навчальних закладів. – К.: АртЕк, 1995.– 256 с.
22. Кривонос Р.А. Інтеграційні процеси у Європі та Північній Америці: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 44 с.
23. Сербіна Н.Ф., Кривонос Р.А. Малі країни Європи: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 75 с.
24. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. – К.: Основи, 2000. – 1464 с.
25. Дербишайр Д., Дербишайр Я. Политические системы мира: В 2 т. – Т.1 / Пер. с англ. – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2004. – 512 с.

26. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ століття). Курс лекцій: Навч. посібник / В.І.Яровий, П.М.Рудяков, В.П.Шумило та ін. – К.: Либідь, 2001. – 632 с.
27. Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посібн.- К.: Знання, 2013.- 677 с. Копійка В.В.,
28. Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і становлення: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Видав. Дім „Ін Юре”, 2001. – 448 с.
29. Країнознавство: Навч. пос / Ред. Надтонка Г.М., Наулко В.І. – К.: КСУ, 2004. – Ч. 1. – 140 с.; Ч.2. – 152 с.
30. Крип'якевич І. Всесвітня історія: У 3 кн. – К.: Либідь, 1995. – К. 1. – 464 с.; Ч. 2. – 424 с.; Ч.3. – 288 с.
31. Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навч. посібник. – 2-ге вид., виправ. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 336 с.
32. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – Вид. 3-тє, доп. – К.: Атіка, 2001. – 624 с.
33. Мироненко Н.С. Страноведение: Теория и методы: Уч. пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 268 с.
34. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. – 8-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрид. Дом „Юстицинформ”, 2001. – 488 с.
35. Основи етнодержавознавства. Підручник / За ред. Ю.І.Римаренка. – К.: Либідь, 1997. – 656 с.
36. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, стереотип. / Відп. ред. та авт. вст. слова С.Кримський. – К.: Либідь, 1999. – 360 с.
37. Тищенко К.М. Мови Європи / Календар на 2001 р. – Львів: Кальварія, 2001. – 28 с.
38. Черниловский З.М. Всеобщая история государства и права. – М.: Юристъ, 2002. – 576 с.

39. Яровий В.І. Новітня історія країн Східної Європи: 40–90-і рр. ХХ століття: Курс лекцій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1997. – 269 с.
40. Ігнат'єв П.М. Країни Азії: особливості культури та побуту. – Чернівці, 2011.
41. Козицький А.М. Новітня історія країн Азії та Африки. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. – Львів: „Афіша”, 2004.
42. Арапова Е.Я. Восточная Азия: в поисках интеграции // Азия и Африка сегодня. – 2011. – №10.
43. Баранов С.А. Сикхський сепаратизм: досвід незалежної Індії // Політика і час. – 1997. – № 5- 6.
44. Боровик В. Японія після свого „дива” // Політика і час. – 2004. – № 4.
45. Довідкова література та збірки документів: Афанасьєв О.Є. Політико-географічний простір сучасного світу: Довідник. – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.
46. Будз М.Д., Постолювський Р.М., Троян С.С. Короткий довідник з комплексного країнознавства. – К.: НМЦВО, 2000. – 120 с.
47. Все про світ: Країни. Прапори. Герби: Енцикл. довід. / Відп. за вип. М.Ілляш. – К.: Школа, 2001. – 622 с.
48. Географический энциклопедический словарь. Географические названия / Гл. ред. А.Ф.Трешников. – М.: СЭ, 1989. – 592 с.
49. Дахно І.І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. – К.: МАПА, 2004. – 608 с.
50. ХХ век: Краткая историческая энциклопедия: Явления века. Страны. Люди: В 2 т. – Т. 1: Явления века. Россия, СССР, СНГ. Страны Запада. Восточная Европа. – М.: Наука, 2001. – 478 с.
51. Троян С.С. Короткий довідник з комплексного країнознавства. – К.: НМЦВО, 2000. – 120 с

Ресурси Internet:

52. www.rada.gov.ua - інформаційно–пошукова система законодавчих і нормативних документів України

53. www.un.org - сайт ООН www.unesco.org - сайт ЮНЕСКО www.cia.org - сайт ЦРУ США
54. www.europa.eu.com - сайт Європейського Союзу (ЄС) www.isi.gov.uk - матеріали ЄС і Ради Європи (РЄ)
55. www.sacianalyst.org – сайт Центру аналізу подій в Центральній Азії та Закавказзі Університету імені Джона Хопкінса
56. www.intl-crisis-group.org – сайт Міжнародної групи аналізу конфліктів
57. www.sa-c.org – сайт Центру політичних та соціальних студій Центральної Азії та Закавказзя
58. www.meria.idc.il/journal – сайт Інтернет – видання Мерія, матеріали якого присвячені країнам Близького Сходу, Центральної Азії та Закавказзя
59. www.washingtonpost.com - Інтернет - видання впливової газети Вашингтон-Пост з секціями, присвяченими країнам СНД Центр Україно-Африканських досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cuar.in.ua/cuar/main.htm>
60. Інформаційний портал про Африку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://africana.ru/> The new Brazil and the changing hemisphere//Americas quarterly. – 2011. – Spring. Режим доступу до сайту: <http://www.americasquarterly.org/node/2416>.
61. Never before seen in Brazil//Rev.Bras.Polit.In. – 2010. – Volume 53. – Number 2. – Режим доступу до сайту: <http://www.scielo.br/pdf/rbpi/v53n2/09.pdf>.
62. <http://www.geonames.de/cous.html> – інформаційно-пошукова система, пристосована для пошуку інформації про країни світу. <http://www.cia.org/> – веб-сайт ЦРУ США, містить довідник з країн світу та довідник про глав держав, склад урядів, а також керівників парламентських органів держав світу.
63. <http://www.mfa.gov.ua/> – веб-сайт Міністерства закордонних справ України, містить інформацію про посольства, консульства, постійні представництва та місії України за кордоном, держави, які визнали Україну та з якими наша держава підтримує дипломатичні стосунки.

64. <http://svit.ukrinform.ua/> – Країни світу – сайт, присвячений країнам світу на веб-порталі Українського національного інформаційного агентства (Укрінформ).
65. <http://tourlib.net/lib.htm> – Все о туризме. Туристическая библиотека – веб-сайт з туристичного країнознавства.